

El llenguatge

Les varices

A moltes paraules del castellà acabades en iz corresponen, en català, paraules en lu: «perdiz», perdiu «actriz», actriu «matriz», matriu «cicatriz», cicatriu etc. També són corrents altres mots en què, més generalment, a una z del castellà correspon una u del català: «paz», pau «diez», deu «cruz», creu «voz», veu «nuez», nou. Es el resultat normal d'una peculiar evolució experimentada en cada llengua per uns mots del llatí vulgar, la consonant final dels quals, en català, es vocalitzà.

En un llenguatge que podríem qualificar de descurat, en alguns d'aquests mots acabats en lu aquesta terminació es veu substituïda per ls a causa de l'evident influència del castellà. Se sent dir algun cop, efectivament, «actris» en lloc de actriu «cicatri» per cicatriu i també, prou sovint, «institutris» en comptes de institutriu cosa que, és clar, caldria evitar rigorosament. Però per analogia amb aquestes correspondències del català i el castellà, dit altrament, per ultracorrecció, un terme com variza usat generalment en plural, varices és reemplaçat per la forma «varius». No es pot pas dir que sigui cap disbarat: però la forma fixada per aquest terme, que no ha seguit la mateixa evolució que els que hem esmentat anteriorment, és realment variza plural varices. Cal observar que en castellà, després d'algunes vacil·lacions, s'ha adoptat la forma, en el singular, «varices», al costat, però de «variz», com a forma secundària.

L'existència d'aquestes paraules que sembla que s'allunyen de les formes que considerem característiques de la nostra llengua no ens ha d'estranyar. Els mots que anomenem cultismes, que no segueixen l'evolució dels mots hereditaris, són els que presenten formes més semblants amb les del castellà o de les altres llengües germanes. Compararem «feliz» i feiic. Aquest adjectiu, sotmes a l'evolució normal de la llengua parlada hauria donat fellu tal com de fet s'esdevingué amb el nom propi d'un sant de suposat origen africà del segle III, de gran devoció a Catalunya. La forma feiic però, no ens sota pas. Notem, també, que al costat de feiic i Feiit posseïm encara un altre motroc. Felix forma llatina amb que anomenem sis altres sants i personatges d'ècclesies més tardanes que el Feiit africà, o que no tingueren cap relació amb el nostre país.

Albert Jané